BEKIJK MEER MATERIAAL ONLINE!

- Ga naar **www.nt2school.nl**.
- Maak een account aan of log in.
- Klik op 'lesmateriaal' en voer eenmalig onderstaande code in.
- Klik op 'bevestigen'.
- Je kunt nu bij het extra materiaal.

QDBFgKkj

Tweede oplage, 2016
© 2014 Lidy Zijlmans | Boom, Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Vormgeving en opmaak: JACKY-O, Rotterdam

ISBN 9789461058614
NUR 110

INHOUD

Inleiding 6

Hoofdstuk 1 - Kenmerken van de NT2-leerder 9

Hoofdstuk 2 - Een veilig en rijk leerklimaat 31

Hoofdstuk 3 - Lesvoorbereiding 49

Hoofdstuk 4 - Instructies geven 71

Hoofdstuk 5 - Feedback 87

Hoofdstuk 6 - Differentiëren 109

Begrippenlijst 129

Dankwoord 133

Literatuur 134

INLEIDING

LESvaardig richt zich op NT2-docenten in opleiding en beginnende beroepsbeoefenaren met maximaal vijf jaar ervaring, maar zonder algemene pedagogische of didactische kennis. De vraag naar het boek is ontstaan doordat niet alle (aspirant-)docenten Nederlands als tweede taal eerder hebben lesgegeven of een onderwijskundige opleiding hebben gevolgd. Met dit boek wordt hen inzicht en oefening geboden in zowel algemene als vakspecifieke didactische vaardigheden. Ook vrijwilligers in het NT2-onderwijs kunnen baat hebben bij dit boek.

Verplichte kost voor de (aankomende) NT2-docent is *Het handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs* (Bossers e.a. 2010). Dit handboek biedt recente theoretische inzichten in NT2-onderwijs en kennis van het algemene proces van de taalverwerving van anderstaligen. Ook worden er praktische suggesties en tips gegeven om het onderwijs te verbeteren. Daarnaast biedt het *Competentieprofiel docent Nederlands als Tweede Taal* (Liemberg, Janssen-Van Dieten & Coumou, 2010) een beschrijving van de specifieke vakinhoudelijke en algemene pedagogische en didactische docentcompetenties waarover een goede NT2-docent moet beschikken. Het dient echter vooral als leidraad voor de *ervaren* docent, die zich door de beroepsvereniging wil laten certificeren als docent NT2 op basis van eerder verworven competenties. Het geeft de beginnende docent dus wel doelen, maar niet de middelen om deze te behalen.

Dit boek vormt op beide genoemde publicaties een aanvulling door de theoretische inzichten en algemene docentcompetenties te koppelen aan de praktijk van de NT2-klas. Dit gebeurt aan de hand van casussen en bijvoorbeeld een format voor hoe een les voor te bereiden. Aan de hand van reflectievragen en opdrachten kan de gebruiker van dit boek de eigen vaardigheden oefenen en toetsen. De (aspirant-)docenten krijgen inzicht in de doelgroep van het NT2-onderwijs, de vele gezichten en aspecten van de NT2-praktijk, de verschillende beschikbare middelen van klassenmanagement en de eigen rol.

LESvaardig kan gebruikt worden in opleidingen tot NT2-docent, maar is ook geschikt voor zelfstudie.

OPBOUW

Dit boek telt zes hoofdstukken. Ieder hoofdstuk bestaat uit:

1. De *inleiding*, waarin verwezen wordt naar de docentcompetenties uit het profiel voor de docent NT2 die in het hoofdstuk aan de orde zullen komen.

2. Een *casus*, gevolgd door enkele vragen die tot doel hebben de gebruiker kennis te laten maken met het thema. De lezer, die mogelijk al als docent of stagiair werkzaam is in het NT2-onderwijs, wordt vervolgens uitgenodigd te reflecteren op de eigen praktijk en live of via het internetforum (zie bij Verwijzingen, hieronder) in gesprek te gaan met studiegenoten of collega's.

3. *Achtergronden*; achtergrondinformatie verhelderd met voorbeelden uit de praktijk. Er is naar gestreefd de achtergrondinformatie kort en bondig te houden. Dit boek legt immers het accent op het pedagogisch-didactische aspect van lesgeven, in plaats van op de theoretische kennis over taalverwerving. Voor wie toch dieper wil gaan worden bij de achtergrondinformatie 'kenniskaders' en literatuurverwijzingen gegeven.

4. *Praktische tips* voor het lesgeven zelf: een stappenplan voor het voorbereiden van een les, praktische aanwijzingen voor het geven van instructies, et cetera. Deze tips zijn bedoeld om direct mee aan de slag te gaan ofwel om nog eens na te lezen wanneer je als docent ergens tegenaan loopt.

5. *Eindopdrachten* om verder te oefenen met de vaardigheden die in het hoofdstuk zijn besproken.

VERWIJZINGEN

In het boek zijn de volgende symbolen gebruikt:

B Dit symbool verwijst naar de *begrippenlijst* achter in het boek. Begrippen worden vaak al uitgelegd in de tekst waarbinnen zij een sleutelrol spelen, maar staan in de begrippenlijst nog eens met een korte omschrijving bij elkaar. De begrippenlijst vind je ook terug op de site.

NB: Als een verwijswoord meerdere malen op één pagina of binnen één bij elkaar horend stuk tekst voorkomt, wordt het alleen de eerste keer met een icoontje gemarkeerd.

I Dit symbool verwijst naar de bijbehorende *internetpagina*: www.lesvaardig.nl
Hier vind je van elk hoofdstuk:

- materiaal dat nodig is bij de praktijkopdrachten;
- voorbeeldantwoorden bij de vragen en opdrachten van een hoofdstuk;
- een forum waarop de eigen antwoorden en inzichten kunnen worden gedeeld met andere gebruikers van het boek;
- allerlei praktische handreikingen, zoals een format voor een analyse van de eigen groep, een format voor lesvoorbereiding en een lijst met de meest gebruikte NT2-leergangen;
- extra achtergrondinformatie, zoals een opzoekgrammatica voor NT2-docenten met suggesties voor grammaticaonderwijs (eerder gepubliceerd door de auteur onder de titel *Welles Nietes*), een link naar het competentieprofiel voor de docent NT2 en informatie over het Europees Referentiekader (ERK B), een door de Raad van Europa vastgesteld raamwerk voor niveauomschrijving voor de Europese talen.

TOT SLOT

Suggesties en ideeën ter verbetering van dit boek zijn uiteraard van harte welkom.

Met dit boek hopen we aspirant- dan wel beginnende docenten NT2 een goede steun te bieden bij het voor de klas staan.

Lidy Zijlmans
Opleider docenten NT2
L.Zijlmans@let.ru.nl

m.m.v.
Onno ter Haar
Annette Hurkmans

Nijmegen, najaar 2013

1

KENMERKEN VAN DE NT2-LEERDER

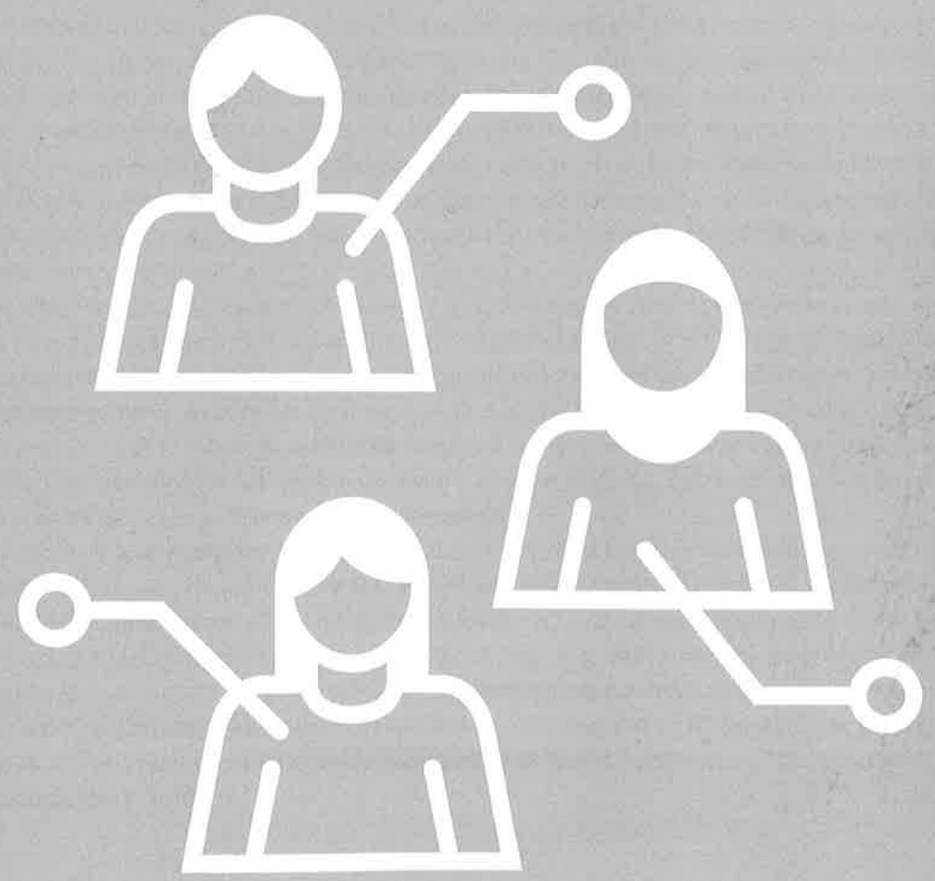

HOOFDSTUK 1

KENMERKEN VAN DE NT2-LEERDER

1 INLEIDING

Heb je specifieke didactische vaardigheden nodig als NT2-docent, of volstaan algemene docentvaardigheden? Wat maakt het NT2-onderwijs zo bijzonder? Zijn er zaken waar een docent NT2 extra op moet letten?

Volgens het *Competentieprofiel docent Nederlands als Tweede Taal* van Liemberg e.a. (2010) vereist het NT2-onderwijs wel degelijk een aantal specifieke competenties van de docent. Zo is het in de eerste plaats van belang te weten wie er in de NT2-klassen zitten. Veel NT2-leerders zijn volwassenen. Volwassenen met een geschiedenis, met een verhaal waarom ze hiernaartoe zijn gekomen: om economische of politieke redenen, vanwege de liefde. Al dan niet met eerdere onderwijservaring. Zij hebben bepaalde verwachtingen van hun leven in Nederland, en van de lessen. Die verwachtingen nemen zij mee de klas in. Zij willen graag de taal leren, of misschien juist helemaal niet. Misschien zijn ze niet gemotiveerd omdat ze zich niet thuisvoelen en zich afzetten tegen al wat Nederlands is, of zitten ze alleen in de NT2-les omdat ze hiertoe verplicht worden door de overheid. Ze hebben bepaalde ideeën over hoe ze de taal het beste kunnen leren of hoe de docent ze erin moet onderwijzen.

De persoonlijke geschiedenis en onderwijservaring van de cursisten beïnvloedt hun gedrag in de klas en daarmee het succes van de taalverwerving. In dit hoofdstuk wordt besproken hoe je hiermee rekening kunt houden bij de inrichting van je onderwijs en je 'klassenmanagement'; daaronder verstaan we alle maatregelen die je als docent kunt treffen om een klimaat te scheppen waarin de cursisten succesvol kunnen leren en werken, zoals je lesvoorbereiding en het aanbrengen van structuur in de les, het ondersteunen van de motivatie en het organiseren van samenwerking.

Liemberg e.a. verwoorden het als volgt: 'De docent NT2 stelt zich op de hoogte van de beginsituatie van de individuele leerders in zijn/haar groep en is in staat zijn/haar onderwijsplanning hierop af te stemmen. Daarvoor is onder andere nodig dat hij zich op de hoogte stelt van etnische en culturele achtergrond, vooropleiding en ervaring met het leren van andere talen en leergedrag, van de reeds bestaande taalvaardigheid en van iemands doelsituatie. Als begeleider van het leerproces dient de NT2-docent op de hoogte te zijn van factoren die het onderwijsleerproces kunnen belemmeren of bevorderen.' (Liemberg e.a. 2010)

2 CASUS

DE INVLOED VAN VROEGERE SCHOOLERVARINGEN. EEN DOCENT VERTELT.

'In een klas met hoogopgeleide cursisten, op weg van CEFR-niveau B1 naar B2 B, zit een Roemeense vrouw, Irina. Hoewel er van de cursisten op dit niveau gevraagd wordt zo veel mogelijk in het Nederlands te praten met de docent en de medecursisten, spreekt Irina nog altijd uitsluitend Engels. Bij opdrachten bedoeld voor groepjes werkt zij, ondanks aansporingen om samen te werken, zo veel mogelijk alleen. Hoewel ik de indruk heb dat zij de taal al goed beheerst – ingeleverd huiswerk is nagenoeg foutloos en ze heeft geen Nederlandse partner of familie die ik ervan verdenk thuis eerst alles na te kijken – is zij vaak pas als laatste klaar: ik zie dat zij veel in haar boek en woordenboek bladert en van alles opzoekt. Als zij bij klassikale behandeling van oefeningen onverwacht de beurt krijgt, laat ze die altijd voorbijgaan. Wanneer zij samen met een medecursist een spreekoefening moet uitvoeren, begint ze met opschrijven wat ze wil zeggen, terwijl de andere cursist zit te wachten of dit ook maar gaat doen. We hebben de gewoonte om in het laatste deel van de les twee cursisten korte presentaties te laten geven over werk, onderzoek of iets wat zij buiten de les hebben meegemaakt. Wanneer in de derde les van de cursus dit onderdeel begint, verlaat Irina de klas. Op mijn vraag waarom zij weggaat antwoordt ze: "Ik wil niet naar slecht Nederlands luisteren."

Tijd voor een goed gesprek! In het Engels vertelt Irina dat dit haar manier van taalleren is, zo heeft zij in haar eigen land ook Russisch en Engels geleerd. Ze houdt er niet van om fouten te maken, daarom wil ze geen onverwachte beurten en daarom werkt ze het liefst alleen een oefening uit. Zij is ook bang dat het vast niet foutloze Nederlands van haar medecursisten haar eigen taalverwerving zal beïnvloeden. En zij spreekt liever nog geen Nederlands omdat zij nog steeds haar vroegere leraar voor zich ziet, die altijd zei dat je je mond moest houden tenzij je honderd procent zeker wist dat wat je wilde zeggen, het goede antwoord was.'

› **Reflectievragen**

- De eigen onderwijservaringen van de cursist in bovenstaande casus zijn bepalend voor haar gedrag in de les. Wat vind je van de manier waarop deze vrouw de taal wil leren?
- Hoe heb je zelf vroeger vreemdetalenonderwijs gehad? Als je nadenkt over goed NT2-onderwijs, worden jouw ideeën dan beïnvloed door je eigen ervaringen met het leren van vreemde talen? In welk opzicht?

- Wat weet je van onderwijsculturen in andere landen/de landen waar je cursisten vandaan komen?
- Wat weet je van de specifieke kenmerken van de Nederlandse onderwijscultuur?
- Je kunt onmogelijk álles weten. Hoe zou je dit kunnen oplossen?

› **Discussieer over je antwoorden met studiegenoten of collega's of post je bijdrage op de website en lees de bijdragen van anderen.**

3 ACHTERGRONDEN

3.1 ONDERWIJSERVARING EN ONDERWIJSDOEL

In het NT2-veld kom je verschillende doelgroepen tegen. Leergangen I en leertrajecten worden globaal afgestemd op de onderstaande vier categorieën. De indeling berust vooral op de hoeveelheid onderwijs die cursisten in eigen land hebben genoten. Voor de verschillende doelgroepen bestaan specifieke leergangen. Bovendien is het einddoel van iedere doelgroep anders; van kunnen functioneren in het dagelijkse maatschappelijk leven tot kunnen functioneren in een academische setting.

Doelgroep	Scholing	Doelexamen	Maatschappelijk doel
Analfabeten en anders-alfabeten*	Niet geschoold	Inburgeringsexamen B (A2)	Maatschappelijk functioneren, vrijwilligerswerk, opvoeding van kinderen, laag geschoold werk, positieverbetering op het werk
Laagopgeleiden	Weinig studievaardig, maximaal basisschool		
Middenopgeleiden	Studievaardig, middelbaar onderwijs, beroepsopleiding op mbo-niveau	Staatsexamen NT2 programma 1 B (B1)	Functioneren in opleidingen en beroepen op mbo-niveau, positieverbetering op het werk
Hoogopgeleiden	Studievaardig, hbo of wo	Staatsexamen NT2 programma 2 (B2)	Functioneren in opleiding en beroepen op hbo-wo-niveau

* Voor cursisten die een ander dan het Latijnse schrift beheersen wordt de term anders-alfabeet gebruikt. Zij worden vaak in dezelfde groepen geplaatst als analfabeten, maar zijn wel geschoold. (Bossers 2010, p. 245)

Het kennen van de doelgroep is van belang voor de keuze van de leergang en de samenstelling en de keuze van het leertraject. Het is gewenst om voor iedere doelgroep een gericht traject aan te bieden. In eerste instantie zal het examen dat iemand moet afleggen (*doelexamen* in de tabel op p. 13) leidend zijn bij de plaatsing in een bepaald traject.
Wil je meer maatwerk leveren dan alleen je cursisten naar het inburgerings- of staatsexamen leiden, dan is het belangrijk om je cursisten goed te kennen zodat het aanbod in de lessen nauwgezet kan worden afgestemd op hun behoeften. Niet alleen bij de start van de cursus maar ook gaandeweg moet je ze goed in de gaten houden en zonodig het traject steeds bijstellen. Mogelijk wordt per cursist een trajectplan opgesteld. Daarin kunnen ook specifieke doelen worden opgenomen, zoals opvoedingsondersteuning, vrijwilligerswerk (waarvoor de taalaanbieder/taalschool zal bemiddelen) of het leren van de taal op de werkvloer.

3.2 DOELGROEP

VERSCHILLEN

Er zijn diverse manieren om aan te sluiten bij de verschillende doelgroepen.

- Het belangrijkste verschil tussen hoog- en laagopgeleiden is **het tempo** waarin de cursisten de stof krijgen aangeboden. Het tempo in de lessen voor groepen analfabeten en laagopgeleiden zal veel lager liggen dan het tempo in de lessen voor midden- en hoogopgeleiden.
- Diegenen die nooit eerder onderwijs hebben genoten moeten allereerst **'leren leren'**. Je zult de cursisten moeten trainen in zelfstandig werken. Dit betekent dat je expliciet moet bespreken hoe ze zaken kunnen aanpakken, waar en hoe ze dingen kunnen opzoeken. Mensen die nooit naar school zijn geweest moeten leren hoe ze dingen overzichtelijk kunnen opschrijven in een schrift en opbergen in een klapper, zodat ze het later kunnen terugvinden. Dit lijken misschien vanzelfsprekendheden, maar voor iemand die tot voor kort niet kon lezen of schrijven is dat beslist niet het geval.

LEREN LEREN

'Milena, een Bosnische laagopgeleide vrouw, schreef in haar schrift alles achter elkaar op. Ik was al blij dat ik haar had kunnen leren voor iedere zin een cijfer te zetten en achteraan een punt, zodat ik kon zien om welke zin van de opdracht het ging. Maar ze begon nooit op een nieuwe regel, sloeg nooit ergens een regel over, schreef dwars door de voorgedrukte kantlijn heen. Daardoor was het moeilijk te zien waar een oefening ophield en waar bijvoorbeeld het dictee begon. Uiteindelijk was het schrift boordevol, geen halve regel was wit gebleven.'

- Een ander verschil is of **het accent wordt gelegd op natuurlijke taalverwerving** (verwerven B) **of ook op expliciete aandacht voor de regels van de taal** (leren B). In de lessen voor de hoogopgeleide cursisten zul je vaker en uitgebreider aandacht besteden aan grammatica dan in de lessen voor analfabeten en laagopgeleiden. In de lessen aan de laatstgenoemde doelgroep ligt het accent meer op natuurlijke taalverwerving dan op abstracte regels.
  Recent onderzoek laat echter zien dat ook bij laagopgeleiden expliciet grammaticaonderwijs en bijbehorende oefening lonen, zij het selectief. Welie (2013) onderzocht de effecten van verschillende types instructie van inversie B I in verschillende groepen laagopgeleiden, en concludeerde dat expliciete uitleg en oefening het langdurigste rendement opleverde. Schending van bepaalde basale regels, zoals het uitsluitend gebruiken van de infinitief B I van werkwoorden, kunnen de communicatie verstoren, stigmatiserend werken voor de anderstalige en het doorgroeien in de opleiding en een carrière in de weg staan. Vandaar Welies pleidooi voor grammaticaonderwijs aan laagopgeleiden.
  Uit leergangen voor deze doelgroep blijkt dat auteurs die mening delen. In leergangen voor laagopgeleiden tref je vaak geen expliciete grammatica-uitleg, maar wel oefeningen gericht op bijvoorbeeld de vervoeging van werkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd en de juiste volgorde in hoofdzinnen en vragen.
  Hoogopgeleiden daarentegen moet je soms 'losweken' van hun krampachtige houding ten opzichte van grammatica en meer aanmoedigen tot spontaan spreken en schrijven.
- Ten slotte is er de kwestie van **feedback** B geven. In alle klassen moet je feedback geven op de inhoud van wat iemand zegt: komt de boodschap over? Aandacht voor en feedback op uitspraak is voor alle doelgroepen van belang, omdat verstaanbaarheid van de NT2-spreker essentieel is voor succesvol communiceren. In de lessen aan midden- en hoogopgeleiden geef je vaker feedback op de grammaticale correctheid van de uitingen door *expliciet* te refereren aan regels. Bij laagopgeleiden is de feedback vaker *impliciet*; zonder aan te geven dat de cursist een fout heeft gemaakt corrigeer je de foute taaluiting, door die te herhalen of correct te herformuleren (zie Hoofdstuk 5, Feedback).

HET COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE (CEF of CEFR B).

'Het Common European Framework of Reference (CEF) is ontwikkeld door de Raad van Europa en voorziet in een gemeenschappelijke basis voor het ontwikkelen van taalcursussen, richtlijnen voor curriculumontwikkeling en examinering in Europa. In het CEF is taalvaardigheid gedefinieerd op zes niveaus. Het Raamwerk NT2 is een vertaling en bewerking voor het Nederlands als tweede taal.' (Dalderop e.a. 2002)

De auteurs van het Raamwerk NT2 geven een vertaling van de globale schalen uit het Common European Framework (Cambridge University Press (CUP)-editie, p. 24).
De niveaus zijn *cumulatief*, dat wil zeggen dat beheersing op een bepaald niveau inhoudt dat alles wat op de onderliggende niveaus beschreven is daadwerkelijk beheerst wordt.

A De basisgebruiker

A1 kan vertrouwde dagelijkse uitdrukkingen en basiszinnen gericht op de bevrediging van concrete behoeften begrijpen en gebruiken. Kan zichzelf aan anderen voorstellen en kan vragen stellen en beantwoorden over persoonlijke gegevens, zoals waar hij/zij woont, mensen die hij/zij kent en dingen die hij/zij bezit. Kan op een simpele wijze reageren, aangenomen dat de andere persoon langzaam en duidelijk praat en bereid is om te helpen.

A2 kan zinnen en regelmatig voorkomende uitdrukkingen begrijpen die verband hebben met zaken van direct belang (bijvoorbeeld persoonsgegevens, familie, winkelen, plaatselijke geografie, werk). Kan communiceren in simpele en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling over vertrouwde en alledaagse kwesties vereisen. Kan in eenvoudige bewoordingen aspecten van de eigen achtergrond, de onmiddellijke omgeving en kwesties op het gebied van diverse behoeften beschrijven.

B De onafhankelijke gebruiker

B1 kan de belangrijkste punten begrijpen uit duidelijke standaardteksten over vertrouwde zaken die regelmatig voorkomen op het werk, op school en in de vrije tijd. Kan zich redden in de meeste situaties die kunnen optreden tijdens het reizen in gebieden waar de betreffende taal wordt gesproken. Kan een eenvoudige lopende tekst produceren over onderwerpen die vertrouwd zijn of van persoonlijk belang. Kan een beschrijving geven van ervaringen en gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities en kan kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen.

B2 kan de hoofdgedachte van een ingewikkelde tekst begrijpen, zowel over concrete als over abstracte onderwerpen, met inbegrip van technische besprekingen in het eigen vakgebied. Kan zo vloeiend en spontaan reageren dat een normale uitwisseling met moedertaalsprekers mogelijk is zonder dat dit voor een van de partijen inspanning met zich meebrengt. Kan duidelijke, gedetailleerde tekst produceren over een breed scala van onderwerpen; kan een standpunt over een actuele kwestie uiteenzetten en daarbij ingaan op de voor- en nadelen van diverse opties.

C De vaardige gebruiker

C1 kan een uitgebreid scala van veeleisende, lange teksten begrijpen en de impliciete betekenis herkennen. Kan zichzelf vloeiend en spontaan uitdrukken zonder daarvoor aantoonbaar naar uitdrukkingen te moeten zoeken. Kan flexibel en effectief met taal omgaan ten behoeve van sociale, academische en beroepsmatige doeleinden. Kan een duidelijke, goed gestructureerde en gedetailleerde tekst over complexe onderwerpen produceren en daarbij gebruikmaken van organisatorische structuren en verbindingswoorden.

C2 kan vrijwel alles wat hij hoort of leest gemakkelijk begrijpen. Kan informatie die afkomstig is van verschillende gesproken en geschreven bronnen samenvatten, argumenten reconstrueren en hiervan samenhangend verslag doen. Kan zichzelf spontaan, vloeiend en precies uitdrukken en kan hierbij fijne nuances in betekenis onderscheiden, zelfs in complexere situaties.
(Het niveau C2 wordt in het *Raamwerk NT2* niet verder uitgewerkt)

Bron: *Raamwerk NT2*, juni 2002.

Zie ook www.erknederlands.org met verduidelijking van de taalniveaus van het Europees Referentiekader voor het Nederlands aan anderstaligen en een databank met voorbeeldprestaties en -taken voor de vaardigheden.

LEREN EN VERWERVEN

Het is niet het doel van dit boek diep in te gaan op theorieën over taalverwerving. Voor wie daar behoefte aan heeft verwijzen we naar het eerste hoofdstuk van het *Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs* (Bossers e.a. 2010). We vatten hier echter kort de ideeën van één taalkundige samen, die vanaf de jaren tachtig veel invloed heeft gehad op het NT2-onderwijs, namelijk de Amerikaanse Stephen Krashen (1981). Krashen onderscheidde met betrekking tot taalverwerving zeer nadrukkelijk de begrippen *leren* B van een tweede taal en *verwerven* B van een tweede taal; volgens Krashen twee heel verschillende zaken. *Taalleren* is het expliciet vergaren van kennis, bijvoorbeeld door het bestuderen van grammaticale regels en het leren van woorden via woordenlijsten. Maar *leren* leidt volgens Krashen niet tot *verwerven*, het automatisch kunnen toepassen van die kennis in spontaan taalgebruik. Tweedetaalverwerving wordt vergeleken met moedertaalverwerving: men leert zijn moedertaal niet met behulp van instructie en regels, maar verwerft die op basis van taalaanbod B en interactie. De juiste systematiek van de taal wordt impliciet aangeleerd. Als gevolg van deze opvatting van Krashen heeft grammaticale instructie zijn centrale en dominante rol in het vreemde- en tweedetaalonderwijs verloren.
Uiteraard wil je bereiken dat je cursisten op een natuurlijke manier kunnen communiceren, zonder voortdurend te hoeven denken aan de regels. Over het algemeen wordt in het NT2-onderwijs een middenweg bewandeld tussen *impliciet* en *expliciet* leren. Er is zowel

(veel) aandacht voor taalaanbod en interactie, als (selectieve) aandacht voor regels. Op het expliciet aanbieden van en oefenen met regels volgen vaak interactieve oefeningen die dienen om het verwerven te stimuleren en te ondersteunen.
In andere landen kunnen de opvattingen over leren en verwerven uiteraard afwijken, wat voor cursisten soms belemmerend kan werken. De cursist is gewend aan een bepaald onderwijsmodel waarin bijvoorbeeld een hele grote rol is weggelegd voor de grammatica. Zo vindt Irina het van het grootste belang om de grammatica van voor naar achter te kennen en wil ze graag dat er veel lestijd wordt besteed aan de uitleg ervan. Het kennen van de grammatica gekoppeld aan de lage foutentolerantie leidt echter op het eerste gezicht niet tot verwerving. Als docent wil je je cursist duidelijk maken dat meer oefenen en ook fouten maken waarschijnlijk leidt tot een betere grammaticale beheersing. Maar als een cursist echt niet overtuigd wil worden, kun je dat uiteindelijk alleen maar respecteren. Hoewel het je taak als docent is om er van jouw kant alles aan te doen om de cursist op het gewenste niveau te brengen, is de cursist ook zelf verantwoordelijk voor het eindresultaat.

LEEFTIJD

Leeftijd is een andere factor die van invloed lijkt te zijn op het tempo en het succes van de taalverwerving. Jonge kinderen verwerven makkelijker taal. Hun vaardigheden om abstract te denken zijn nog niet zo goed ontwikkeld. Zij leren vooral door te doen. Je helpt anderstalige kinderen dan ook het best door ze veel bloot te stellen aan de taal (exposure B), met andere woorden: je zorgt voor veel taalaanbod (vertellen, voorlezen) en interactie, veelal in spelvorm. (Coenen & Heijderijk 2010, Copper e.a. 2003)
Tieners en volwassenen lijken taal niet altijd meer zo 'automatisch' te verwerven, maar zijn wel vaak meer ervaren in taalleren, deels doordat zij al ervaringen hebben met onderwijs en leren in het algemeen. (Harmer 2012)
Het lijkt dus voor de hand te liggen om in NT2-lessen aan volwassenen veel tijd te besteden aan het leren van de taal, waaronder wordt verstaan het aanbieden van en oefenen met grammatica, taalhandelingen B en taalfuncties B en woorden. Maar meer en meer heeft het idee terrein gewonnen dat ook volwassen NT2-leerders gebaat zijn bij 'blootstelling' aan veel taalaanbod, veel exposure, en het creëren van veel gelegenheid om de taal te gebruiken. Volwassenen zullen hiervoor meer afhankelijk zijn van de taalles dan kinderen. Kinderen gaan naar school, spelen met andere kinderen, en hebben zo 'vanzelf' meer taalcontact dan veel volwassenen. Sommige volwassen anderstaligen hebben die gelegenheid niet. Ze hebben niet veel contact met Nederlanders en zoeken het ook niet op. Vaak is het niet nodig of durft men het niet. Hoogopgeleiden kunnen zich jaren redden met het Engels. Je speelt als docent dus een belangrijke rol bij het stimuleren van verwerving, ín de klas, maar ook daarbuiten (zie Praktische tips van dit hoofdstuk, p. 23).

HET VERMIJDEN VAN TAALCONTACT

'De mensen uit Bhutan zijn met een groep van zo'n twintig personen in de gemeente gekomen. Voor de steun aan elkaar en de gezelligheid is dat natuurlijk mooi, maar voor de zelfredzaamheid is het een nadeel. Dat is goed te merken aan de luister- en spreekvaardigheid. Eén vrouw, die inmiddels bij de staatsexamengroep zit, is de baas. Niet alleen vanwege haar kennis van de Nederlandse taal, maar ook vanwege haar status in de groep. Als er buiten school gesproken moet worden is zij het meestal die namens de anderen optreedt.'

TWEEDE TAAL VERSUS VREEMDE TAAL

De vroegere ervaringen van NT2-cursisten met het leren van talen zijn meestal ervaringen met *vreemdetalenonderwijs*, dat wil zeggen dat zij die talen waarschijnlijk in het eigen land op school hebben geleerd en niet in een land waar deze taal gesproken wordt. In veel gevallen is de voertaal in de les de eigen taal van de cursisten. Bij vreemdetalenonderwijs ligt het accent op de vaardigheden lezen en schrijven en op het leren en oefenen van woordjes en grammaticale regels. (Kwakernaak, 2009)
Bij tweedetaalleren daarentegen blijft het contact met de nieuwe taal niet beperkt tot de school of de taalcursus. De NT2-cursist leert de taal in het Nederlandse taalgebied. Er kan dus ook veel geleerd en verworven worden buiten het onderwijs. De NT2-leerder kan contact hebben met moedertaalsprekers, hij kan reclameborden en opschriften proberen te lezen en luisteren naar Nederlandstalige radio en tv. Die situatie is van invloed op de inrichting van het onderwijs. Noodzakelijkerwijs wordt er veel meer aandacht besteed aan de luister- en spreekvaardigheid. Doordat er meestal verschillende nationaliteiten in één klas zitten, en er niet één gemeenschappelijke taal is, worden de lessen meestal in het Nederlands gegeven en maken docenten en leergangen gebruik van het taalaanbod dat overal voor het oprapen ligt.
Toch benutten niet alle cursisten het feit dat zij de taal leren in het land waar die taal de voertaal is. Door buitenschoolse opdrachten te geven kunnen docenten proberen ook deze cursisten er toch toe te bewegen Nederlands ook buiten de klas te lezen, te beluisteren en te gebruiken.

DE LES ALS CULTUURSHOCK

Ongeschoolde volwassen anderstaligen hebben soms ideeën over onderwijs, al is het niet uit eigen ervaring. Zij verwachten bijvoorbeeld dat de docent álles weet en de regie neemt. Geschoolde cursisten, als Irina, brengen leerervaringen uit hun verleden mee de klas in. Zij hebben zeer specifieke ideeën over hoe goed onderwijs eruitziet. De verwachtingen ten aanzien van de lessen Nederlands zijn daarop gebaseerd en bepalen in eerste instantie de houding van deze cursisten in de les.

Het eerste wat voor veel cursisten opvallend anders zal zijn is het verschil in de rol van en de afstand tot de docent. Nederlandse docenten zijn over het algemeen niet autoritair. De docent hoeft niet alwetend te zijn. Hij kan zich vergissen en daar mag je iets van zeggen. Of je krijgt te horen dat je een antwoord op een vraag pas later zult krijgen, omdat hij het eerst even wil nakijken. De sfeer in de meeste NT2-klassen is tamelijk informeel, je mag de docenten bijvoorbeeld bij de voornaam noemen. Er wordt regelmatig naar je persoonlijke mening of ervaring gevraagd, je mag (moet!) praten, ook al ben je dat niet gewend in een schoolklas, en ook al ben je nog onzeker over je kennis van de taal.
In het NT2-veld wordt bovendien veel nadruk gelegd op de eigen verantwoordelijkheid van de cursist, die van groot belang is voor het leerproces. Het onderwijs is geen eenrichtingsverkeer, het is niet alleen de docent die zich richt tot de luisterende cursisten, er zijn meerdere stromen: er is sprake van interactie en informatie-uitwisseling, zowel van de docent naar de cursisten als andersom. Cursisten kunnen de docent informeren, vragen stellen, onderwerpen naar voren brengen of voorstellen doen met betrekking tot het programma. Ook tussen cursisten onderling is er veel interactie, onder andere tijdens allerlei oefenvormen en activiteiten voor samenwerkend leren.
Kortom, van cursisten wordt veel eigen inbreng verwacht. Je doet het niet per se goed als je regels of zinnen letterlijk kunt reproduceren. Een wellicht vertrouwde strategie, uit het hoofd leren, wordt door sommige docenten minder gewaardeerd dan creativiteit met de taal en het nemen van risico's. Durven communiceren blijkt namelijk van groter belang dan een perfecte grammaticakennis. Dat kan als bedreigend worden ervaren door de cursist die geen Nederlands wil spreken tot hij alles weet en kan.

CURSISTEN VERTELLEN OVER HUN ERVARINGEN IN DE NT2-LESSEN

Een NT2-cursist uit India:
'Ik heb een heel goed tijd in klas hier. Ja, deze klas was anders dan waar ik vandaan kom.
Wij zijn zeer formeel in India met onze docenten. We niet noemen ze bij hun namen. Wij zeggen heer/mevrouw maar hier het was informeel. Docenten hier zijn als vrienden. Dit was het grootste verschil dat ik tegenkwam.'

Een NT2-cursist uit Guatemala:
'Als ik heb de NT2 gedaan zijn er somige dingen een beetje anders van wat ik dacht. We haden pauze tussen de les en ik dacht dat was niet normal in een universiteit. Ook konnen we van alles in de les pratten en idereen makte grapjes. Ik had een leuke tijd gehad en veel geleerd!'

Een cursist uit Indonesië:
'Het onderwijs in Indonesië is verschillend van het onderwijs in Nederland. In Nederland hebben we meer discussie tussen de studenten en de docenten. We praten meer over studie in de klas. We krijgen meer informatie van de docenten en ook krijgen we informatie van de studenten. In Indonesië stellen de studenten nauwelijks vragen. Dus alleen de docenten geven informatie.
In Indonesië noemen we onze docenten niet bij hun voornaam. Dit is onbeleefd. We noemen hun "Bapak" (voor mannen) en "Ibu" (voor vrouwen). De betekenis van Bapak is vader en Ibu is moeder. We moeten Ibu en Bapak altijd gebruiken.
De Lay-out van de klas is zo anders. In Indonesië hebben we een grote kamer waar de tafels en de stoelen dezelfde stijl hebben zoals in een theaterzaal. Er zijn heel veel studenten, ongeveer 35 mensen in een klas. Maar in Nederland heb ik maar 16 klasgenoten wat beter is en kleine tafels in een kring. Ik kan me beter concentreren als er minder studenten zijn.
In Indonesië spelen we nooit spelletjes in de klas. Maar in Nederland doen we dat wel, tussendoor krijgen we meer informatie. Ik denk dat dit heel goed is. Ik leer beter als ik relaxed ben. Ook moeten we soms door de klas lopen om met andere studenten te praten. Dit is ook leuk. Ook zingen we samen in de klas en praten we over de liedjes.
In Indonesië begon de school om 7 uur. We gaan naar school zes dagen per week. Maar in Nederland beginnen we pas om 9 uur en gaan we vijf keer per week.'

Een cursist uit Servië:
De vraag over dit onderwerp emotioneerde deze cursiste dusdanig, dat zij hoewel ze al redelijk Nederlands spreekt en schrijft, alleen in het Engels kon antwoorden.
'Yes, it was a huge cultural shock for me. Precisely what you said. In Serbia, we still have somewhat communistic pedagogy. We must respect our teachers and professors, but in a way that we, pupils, refer to them as "u" (als tegenstelling van jij), and that hierarchy is always present in every sense. If you ask questions regarding anything (lesson or if you need to go to toilet), it was awkward. So, it was Sparta. With that base you have the tendencies towards anxieties, distrust, discomfort in a communication with school in general.
So, my mind was blown when I met all of you. The relaxed rhythm of every lesson, every "stupid" question answered. Everybody was so nice, and so patient.
But, I have to tell you, sometimes I felt irritated by some of the students story's during the class, it was in my communistic opinion taking too much time from the class and was pointless or that teachers were to soft... but that is something that I am telling you because of the phenomenology of my process of getting used to NL, not as a valid critic.

I needed so much time to get it and to relax. I remember every huiswerk via email causing anxiety, every time I was sick. A huge pressure and faalangst.
As you may know, I studied philosophy in Serbia for one year. My professors and assistants were completely superior. I don't talk WITH them, they talk TO me. An exam is verbal. You get 3 questions, if you don't know one of them you fail. Simple as that. You are not asked to have your own opinion about matters, just learning by heart and like a machine.
This experience with all of you helped me to trust myself and to learn in another way. Differences are big. I always had bad grades in English, it's just grammatical and not the usage, so the language is dead actually.'

3.3 GRENZEN AAN DE ROL VAN DOCENT

Als docent ben jij degene die bepaalt wat er in de les gebeurt. Je hebt de les goed voorbereid en goed nagedacht over het uiteindelijke doel dat je wilt bereiken. Toch moet je je eigen rol niet overschatten. Ook al doe je alles didactisch verantwoord en schep je een optimaal leerklimaat, dan nog ben je nog afhankelijk van de lerende zelf. Het onderwijs blijft een samenspel tussen docent en cursisten. Alle deelnemers in het proces hebben invloed op het succes. Als je boodschap niet aankomt of er zijn belemmeringen bij de cursist zelf, dan bereik je het effect dat je beoogde met bepaalde activiteiten niet. Soms is het een kwestie van niet-kunnen; de cursist is niet in staat de informatie te verwerken op de manier waarop jij die aanbiedt. Eerdere ervaringen met het onderwijs verhinderen bijvoorbeeld dat de boodschap binnenkomt. Als volwassen cursisten ervaringen hebben met falen in het onderwijs, kunnen zij faalangstig zijn. In het geval van Irina leidt het ontbreken van een foutentolerantie tot het vermijden van potentieel rijke oefensituaties, die de cursist nu als bedreigend ervaart en die vooral veel stress opleveren.
Een van de aspecten die ervoor kunnen zorgen dat de cursist niet optimaal kan leren is het creëren van een te grote druk. Een lichte druk kan motiverend werken voor de cursist, maar wanneer de druk te hoog is, kan de cursist dichtslaan en komt verdere informatie niet meer binnen. Het is voor een docent dus belangrijk om er bij het maken van uitdagende taken voor te zorgen dat deze uitdaging als positief ervaren wordt.

4 PRAKTISCHE TIPS

VERZAMEL ACHTERGRONDINFORMATIE

Verzamel bij de start van je lessen achtergrondinformatie over je cursisten. Bekijk de intakegegevens als die beschikbaar zijn. Praat regelmatig op min of meer informele wijze met je cursisten, bijvoorbeeld voor en na de les of in de pauze. Zo kom je meer over hen te weten, ook over persoonlijke en gevoelige zaken die hun gedrag mogelijk beïnvloeden. Tijdens de les kun je op allerlei manieren checken of de informatie die je over een cursist hebt klopt, en proberen aanvullende gegevens te verzamelen. Bijvoorbeeld door bij meer algemene onderwerpen die in de leergang voorbijkomen (kennismaken, je familie, je huis, je scholing en/of je beroep) interactieve oefeningen te bedenken, zoals de cursisten elkaar laten interviewen in groepjes van twee of drie en vervolgens voor de hele groep over hun gesprekspartners te laten vertellen.

MAAK VERWACHTINGEN KENBAAR

Maak jouw overtuiging met betrekking tot taalleren en de consequenties voor je didactiek kenbaar. Bespreek wat je verwacht van de cursisten. Wellicht moet je dit doen in de taal van de cursisten of in een steuntaal. Luister ook naar hun verwachtingen en geef aan waaraan je tegemoet kunt komen en waar je niet aan tegemoet zult komen en waarom niet.
Sommige volwassenen houden bijvoorbeeld niet van communicatieve taallessen – lees: lessen met veel interactie –, omdat het niet is wat zij geleerd hebben op school. In dat geval moet je uitleggen dat je groepswerk een goed middel vindt om de opgedane taalkennis actief te gaan gebruiken. En dat zij op deze manier veel meer – en veel veiligere – spreektijd krijgen dan wanneer jij alleen maar één op één vragen stelt en beurten geeft.

NEEM DE TIJD

Bedenk dat het veel tijd kan kosten om cursisten te laten wennen aan de lessen, of bijvoorbeeld aan de zelfstandigheid die van ze verwacht wordt. Als dit voor je cursisten moeilijk of ongewoon is, verwacht dan niet meteen dat alles gaat zoals jij vindt dat het moet gaan. Geef de tijd om te wennen. Als cursisten zelfstandig of in groepjes moeten werken, deel dan in eerste instantie de oefening of taak op in overzichtelijke, kleine stappen (zie Hoofdstuk 4, Instructies geven).

NEEM DE LEERGANG DOOR

Blader aan het begin van de cursus met de cursisten door het boek en/of de digitale leeromgeving. Leg uit hoe de opbouw is, waar de nadruk op ligt (in de meeste NT2-leergangen ligt veel nadruk op communicatie, en minder op grammatica). Leg pictogrammen bij bepaalde oefeningen uit. Besteed aandacht aan diverse werkvormen: individueel, in groepjes, met werkbladen, buitenschoolse opdrachten et cetera. Vertel hoe je wilt dat de

cursisten omgaan met bijvoobeeld transcripten van luisteroefeningen, met woordenlijsten en dergelijke.

LICHT WERKVORMEN TOE

Als je zelf regelmatig andere werk- en oefenvormen gebruikt dan de leergang, laat daar dan ook bij het begin van de cursus iets van zien. Denk vooral aan minder conventionele oefenvormen, waarbij mensen bijvoorbeeld moeten rondlopen om meerdere medecursisten te spreken. Kijk voor een voorbeeld op de site I.

Houd bij het plannen van oefeningen en werkvormen rekening met verschillende leerstijlen. Door voldoende variatie komt ieder aan zijn trekken en moet ook iedereen wel eens iets doen wat hij of zij als minder prettig of nuttig ervaart. Een deel van de les geef je bijvoorbeeld oefeningen voor grammatica en woordenschat voor de meer analytisch ingestelde leerders zoals Irina, wat je vervolgens afwisselt met meer communicatieve activiteiten voor degenen die meer geconcentreerd zijn op het begrijpen en overbrengen van een boodschap.

BESPREEK DE CULTUUR IN DE KLAS

Stel de cultuur in de klas expliciet aan de orde: hoe wil je aangesproken worden, geef je beurten, mogen de cursisten zelf (altijd) hun plaats kiezen, of wijs jij (soms) plaatsen toe? Bespreek vooraf welke regels voor de gang van zaken in de cursus belangrijk zijn, bijvoorbeeld met betrekking tot op tijd komen en afzeggen. Wat moeten cursisten doen als ze te laat zijn of niet kunnen komen? Ga je ze daarop aanspreken? Hoe ga je om met huiswerk: kijken ze het zelf na of bespreek je alles in de klas? Wat leveren ze in?

TE LAAT

Om 10.00 uur geeft de docent aan dat het tijd is voor koffie. Ze zegt erbij dat de pauze 10 minuten duurt. Na 10 minuten komt een deel van de cursisten terug in het klaslokaal. De docent vraagt waar de anderen zijn. Een cursist zegt met een lach: 'Vrouwen praten veel.'

De docent wacht niet en gaat verder met de les. Ze legt een opdracht uit waaraan ze gaan werken.

Als de overige cursisten terugkomen besteedt de docent hier even geen aandacht aan en gaat verder met de uitleg. Ze laat de laatkomers een tijdje werkeloos zitten en spreekt ze pas na een paar minuten aan. Ze zegt: 'Zo dames, wij zijn maar vast begonnen. Jullie hebben te lang gepraat.' Daarna krijgen ook deze cursisten instructie.

Bron: www.kwaliteitsgroep.nl/ket-lessen

BESPREEK HOE JE OMGAAT MET VRAGEN

Bespreek ook in de klas hoe je omgaat met vragen. Kunnen ze elk moment gesteld worden? Door middel van vinger opsteken, gaan staan, door de klas roepen? Wanneer kunnen ze naar je toe komen om hun vraag individueel te stellen? Zul je soms een vraag niet beantwoorden en waarom doe je dat dan? Stuur je vragen terug de groep in en betrek je op die manier de medecursisten erbij? Geef je direct antwoord of (soms ook) aanwijzingen die de cursist zelf naar het antwoord moeten leiden?

BESPREEK HOE JE OMGAAT MET FOUTEN

Als je uitlegt dat we allemaal fouten maken, bij alles wat we leren, zal iedere cursist dat beamen. Toch zijn er cursisten die het zichzelf niet toestaan fouten te maken, of zeer beschaamd zijn als ze erop worden gewezen. Spreek cursisten die anderen uitlachen aan. Een gevoel van veiligheid is een voorwaarde in de NT2-les!

Bied de les aan als een plek om met de taal te experimenteren, waarin fouten maken niet alleen mag, maar ook informatief is: zowel jij als de cursist zelf komt er op die manier achter wat er nog moet worden geleerd. Jij bent er om ze daarmee te helpen. Dus correctie is hulp, geen straf. Je geeft feedback B op een tactvolle manier. Tast af of de groep, of sommigen in de groep, het aankunnen om door medecursisten gecorrigeerd te worden. Besteed altijd aandacht aan de inhoud van wat iemand zegt/schrijft. Komt de boodschap over? Dan kan iemand wat dat betreft alvast tevreden zijn over zichzelf (zie Hoofdstuk 5, Feedback).

TOON RESPECT

Toon respect voor ieders individuele leerstijl. Oefen geen grote druk uit om een oefening te laten uitvoeren zoals jij hem had uitgedacht als duidelijk is dat een cursist er grote moeite mee heeft. Bedenk hoe het voor hem of haar anders kan.

Respect is ook belangrijk voor de cursisten onderling. Als een cursist niet wil samenwerken, wat doet dit dan met degene die op hem aangewezen is? Probeer dergelijke kwesties onder vier ogen bespreekbaar te maken.

STIMULEER BUITENSCHOOLS LEREN

Leer de cursisten gebruik te maken van de taal om hen heen: ze kunnen luisteren naar de radio en televisie of naar mensen voor of achter hen in de bus, ze kunnen posters en opschriften proberen te lezen bij de bushalte of in een winkelstraat. Het is wel nodig dat je de cursisten vervolgens strategieën aanreikt om ook daadwerkelijk iets te doen met de taal die ze tegenkomen, anders leren ze er niet van. Geef opdrachten als: 'Schrijf iets op en zoek de betekenis thuis op of neem het mee naar de les'. Het zou een terugkerend rituel in de klas kunnen zijn om daar even naar te vragen aan het begin van de les. Een goede manier om cursisten systematisch gebruik te leren maken van de taal om hen heen, is

ze wekelijks een taalkaart ▮ (Verboog en Gunawan 2007) te laten invullen over wat zij buiten de school hebben geleerd.

BUITENSCHOOLS LEREN ALS TERUGKEREND ONDERDEEL IN EEN CURSUS

In een inburgeringsklas in Amsterdam-Noord is het 'verplicht' om in de les te vertellen over een ervaring met de taal buiten de school. Een Marokkaanse vrouw vertelt dat zij naar de speeltuin is geweest met haar kindje. Ze heeft een paar zinnen opgeschreven die ze Nederlandse moeders hoorde roepen tegen hun kinderen: 'Pas op, straks val je; Dat mag je niet doen, dat vindt mama niet leuk.' De docent schrijft de zinnen op het bord en vraagt door naar de situaties waarin de vrouw deze zinnen hoorde. Ook vraagt ze andere cursisten of ze situaties kunnen noemen waarin deze zinnen bruikbaar zijn.

Hoe Fernando Engels leerde
Fernando Torres, een voetballer uit Spanje die in Engeland speelde, vertelde dat hij keek naar grote billboards langs de weg en probeerde te begrijpen wat er stond. Nadat hij woorden had opgemerkt probeerde hij ze in te prenten zodat hij ze zou herkennen als hij ze weer zou zien. Uiteindelijk kende hij de woorden en hun betekenis. Met andere woorden: alleen blootstelling aan de taal was niet genoeg, hij moest er bewust mee bezig zijn en erover nadenken om er iets van te leren. (Harmer 2012)

Voorbeeld van strategieën om een opschrift te begrijpen
Wat betekent de Italiaanse zin: Prenotare la fermata?

Strategie 1: gebruik je kennis van de wereld: als je weet dat deze aankondiging in een bus hing, onder een rode knop, weet je dat je op die knop moet drukken als je uit wilt stappen.

Strategie 2: probeer woordbetekenissen te raden, bijvoorbeeld doordat je delen van woorden herkent: je moet van tevoren op de knop drukken: pre als voorvoegsel ken je. Notare lijkt op het Engelse notice. Zou het iets kunnen betekenen als 'give notice'?

Strategie 3: heb je dit woord al eerder gezien? Jawel, op het bordje bij de bushalte waar je bent ingestapt stond 'Fermata Via Scuola'. (Fermata = bushalte.)

CHECKLIST 'DE GOEDE LEERDER':

Er is veel onderzoek gedaan naar de kenmerken van 'de goede leerder'. Daar komen verschillende conclusies uit, maar de onderstaande kenmerken worden veel genoemd. (Harmer 2012)

Een goede taalleerder:
- probeert te raden als hij iets niet weet, vaak met succes;
- probeert zijn boodschap over te brengen, zelfs als zijn kennis van de taal niet heel goed is;
- is bereid om fouten te maken;
- probeert uit te vinden hoe de taal 'werkt';
- oefent wanneer het maar kan;
- analyseert de manier waarop hij en anderen spreken;
- heeft een goed zelfbeeld en voldoende zelfvertrouwen.

5 EINDOPDRACHTEN

OPDRACHT 1 DOELGROEPANALYSE
- Je krijgt een nieuwe groep. In onderstaande tabel staan gegevens uit de intake. Analyseer de groep. Gebruik de tabel bij 'Onderwijservaring en onderwijsdoel' van p. 13.
- Als je lesgeeft: maak een analyse van je doelgroep met behulp van het formulier op de website ▮.

› **Noteer voor iedere persoon:**
a. Doelgroep
b. Scholing
c. Eventueel doelexamen
d. Maatschappelijk doel

› **Schrijf verder zo veel mogelijk zaken op die je ook nog opvallen. Denk bijvoorbeeld aan:**
e. Rol die de leeftijd eventueel speelt
f. Kennis van het Nederlands (welk niveau, welke vaardigheden (le = lezen, lu = luisteren, schr = schrijven, spr = spreken))
g. Mogelijkheden voor taalcontact
h. Individuele informatie die van invloed zou kunnen zijn

› **Beschrijf de keuzes die je maakt voor het onderwijs. Bijvoorbeeld:**

- Wat voor soort leergang zou goed zijn voor deze groep? Aan welke criteria zou je willen dat de leergang voldoet?
- Kan de groep als geheel dezelfde NT2-les krijgen, of moet je op bepaalde punten differentiëren?

Geslacht en leeftijd	Herkomst	Vooropleiding in eigen land	(1) Studie (2) Beroep in Nederland	Tijd in Nederland	Voorkennis
1 Man (25)	Turkije	wo-medicijnen	(1) Wil vervolgstudie doen (2) Nog niet Nieuwkomer	2 maanden	- Basisexamen inburgering in Turkije gehaald - Niveau A1 voor le, lu, schr, spr
2 Man (32)	Turkije	4 jaar middelbare school	(1) Nee (2) Hoofd productiemedewerker NB: oudkomer	8 jaar	- Nooit taalonderwijs, zelf de Nederlandse taal opgepikt - Op weg naar A1 voor le, schr, A1 voor lu en spr
3 Vrouw (29)	Engeland	hbo-informatica	(1) Nee (2) Technische afdeling Philips	1,5 maand	- Nederlandse partner - Op weg naar A1 voor le, lu, schr, spr
4 Man (41)	China	5 jaar middelbare school	(1) Ja, maar weet niet wat (2) In kleermakersbedrijf van familie Nieuwkomer	9 maanden	- Basisexamen inburgering in China gehaald - 1 cursus bij ROC - Op weg naar A1 voor spr en lu, A1 voor schr en le (op papier in ieder geval) - Spreekt redelijk Engels
5 Vrouw (37)	Afghanistan	wo-medicijnen	(1) Moet om diploma te erkennen vervolgstudie gaan doen (2) Nee Nieuwkomer	8 maanden	- Alleen zelfstudie - Was vluchteling, komt via AZC - Op weg naar A1 voor lu, schr, spr, A1 voor le

Geslacht en leeftijd	Herkomst	Vooropleiding in eigen land	(1) Studie (2) Beroep in Nederland	Tijd in Nederland	Voorkennis
6 Man (35)	Frankrijk	middelbare school afgerond	(1) Misschien (2) Eigen baas installatiebedrijf	3 weken	- Nederlandse partner - Nog geen cursus gedaan - Spreekt Frans en Engels met partner en klanten
7 Vrouw (22)	Marokko	- middelbare school afgerond - 1 jaar vervolgstudie in Marokko gedaan	(1) Wil studie fysiotherapie doen (2) Nee Nieuwkomer	3,5 maand	- Basisexamen inburgering in Marokko gehaald - Op weg naar A1 - Spreekt Frans maar verder geen vreemde talen
8 Vrouw (42)	Ghana	wo-biologie	(1) Nee (2) Universitair medewerker Kennismigrant	1 maand	- Nederlands: niets - Spreekt zeer goed Engels, near-native - Heeft tijdens een 4-jarig verblijf in Duitsland Duits tot en met B1 niveau geleerd
9 Man (23)	Tsjechië	- middelbare school afgerond - begonnen aan vervolgstudie, niet afgemaakt	(1) Wil hbo lerarenopleiding Duits (2) Nee	2 weken	- Zelfstudie in Tsjechië - Op weg naar A1 voor le en schr, spr en lu niveau 0 - Spreekt goed Duits want heeft een Duitse moeder
10 Man (26)	Polen	5 jaar middelbare school	(1) Wil mbo personeel en organisatie volgen (2) In internationaal bedrijf	11 maanden	- Nederlands geleerd zonder scholing - Op weg naar A1 voor alle vaardigheden - Spreekt gebroken Engels en Duits

Bron: S. Mennen, college 'Kennismaking met doelgroepen en leergangen', 2012.

1

OPDRACHT 2 PRAKTIJKSITUATIES

› **Bedenk wat je in de onderstaande situaties zou doen:**

1. Een docent neemt een toets af bij een cursist. Het gaat om een toets waarmee tijdens het alfabetiseringsproces de technische leesvaardigheid wordt gemeten. De cursist moet woordjes hardop lezen. De hoeveelheid woordjes die hij binnen een bepaalde tijd leest, geven een indicatie van zijn technische leesvaardigheid. De cursist maakt veel fouten. De docent begint een gesprek over de toets en vraagt of hij die belangrijk vindt om te doen. De cursist geeft aan dat hij het niet belangrijk vindt omdat hij eerst woorden wil leren.

2. Een docent besteedt in zijn lessen aan midden- tot hoogopgeleide cursisten, op weg naar niveau B2, regelmatig aandacht aan strategieëntraining. Tijdens een lesonderdeel waarin leesstrategieën aan bod komen, valt een cursiste hem hierop fel aan. Zij wil dit niet, zij heeft dit niet nodig. Zij heeft immers in eigen land al succesvol een studie afgerond.

3. In een leergang die gebruikt wordt in NT2-lessen staat een artikeltje over het homohuwelijk. Wat doe je hiermee in een groep met cursisten uit landen en culturen waarin het homohuwelijk niet mogelijk is, of waar zelfs openlijke uitingen van homoseksualiteit strafbaar zijn?

4. Bij een taalschool wordt gewerkt volgens de FC-Sprint^2-methode. (Deutekom 2008) 'FC Sprint^2 is een specifieke aanpak van het aanleren van Nederlands aan anderstaligen 1. Sprint^2-docenten fungeren als coach. Zij leggen met hun opdrachten de lat voor de cursisten net een beetje te hoog. Ze moeten zelfstandig op zoek naar bronnen waarmee zij zich een vaardigheid eigen kunnen maken. De cursist moet het geleerde vervolgens in een presentatie aan de docent en de medecursisten laten zien.
   Sommige cursisten klagen over de docent: 'Hij doet niks. Ik leer niks van hem, ik moet alles zelf uitzoeken. Hij legt nooit iets uit, maar zegt dat ik het aan de anderen zou kunnen vragen of opzoeken in het boek of op de computer. Ik ben écht heel ontevreden!'

2

EEN VEILIG EN RIJK LEERKLIMAAT

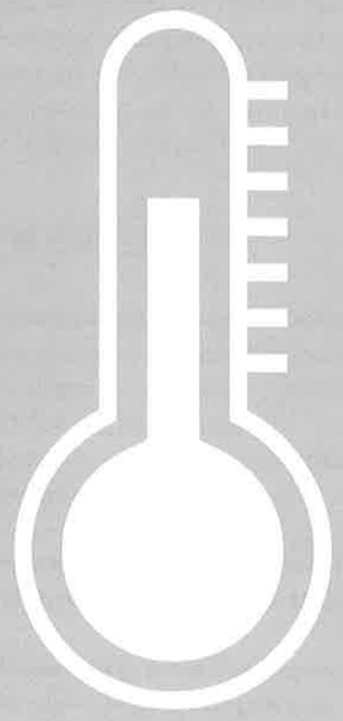

FACHBEREICHSBIBLIOTHEK GERMANISTIK
UNIVERSITÄT WIEN